

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΒΙΟΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

Θέσεις της Ελληνικής Οικολογικής Εταιρείας

Θεσσαλονίκη

Μάρτιος 2016

Η συστηματική και μακροχρόνια παρακολούθηση των ειδών χλωρίδας και πανίδας και των τύπων οικοτόπων της Ελλάδας αποτελεί θέμα καίριας σημασίας για τη διατήρηση αλλά και την αξιοποίηση του βιολογικού πλούτου της χώρας μας. Συνιστά υποχρέωση σε σχέση με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία (Οδηγία 92/43/ΕΕ) και ταυτόχρονα προϋπόθεση επιτυχούς εφαρμογής της Εθνικής στρατηγικής και του σχεδίου δράσης για τη βιοποικιλότητα στο πλαίσιο της εθνικής νομοθεσίας (Ν. 3937/2011). Συνιστά επιπλέον μια μεγάλη εθνική πρόκληση, καθώς η χώρα μας διατηρεί ένα από τα υψηλότερα επίπεδα βιοποικιλότητας της Ευρώπης, με μεγάλο βαθμό ενδημισμού, όπως και έναν μεγάλο αριθμό περιοχών του δικτύου Natura 2000.

Με τα έργα συστηματικής καταγραφής της βιοποικιλότητας της χώρας, που χρηματοδοτήθηκαν από το ΕΠΠΕΡΑΑ (2007-2013) και ολοκληρώθηκαν στις 31/12/2015, πραγματοποιήθηκε μια τιτάνια προσπάθεια από το επιστημονικό δυναμικό της χώρας για τη συλλογή και ανάλυση πρωτογενών δεδομένων, δημιουργήθηκαν ή επικαιροποιήθηκαν μεγάλες βάσεις δεδομένων, αυξήθηκε η επιστημονική γνώση και εμπλουτίστηκε η εθνική εμπειρία. Δημιουργήθηκε έτσι μια σημαντική εθνική υποδομή. Εντοπίστηκαν όμως και σοβαρές αδυναμίες που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν. Προς τούτο,

1. **Υποστηρίζουμε την άμεση προκήρυξη** του επόμενου προγράμματος της βιοπαρακολούθησης σε εθνική κλίμακα.
2. **Προτείνουμε την άμεση βελτίωση** της υπάρχουσας κατάστασης προς την κατεύθυνση επίτευξης εθνικών στόχων όπως και μεγιστοποίησης της ποιότητας και αξιοπιστίας της εθνικής έκθεσης αναφοράς. Ο Πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει και τεκμηριώνει τις θέσεις μας για το επόμενο πρόγραμμα βιοπαρακολούθησης.
3. **Εισηγούμαστε την έναρξη συντονισμένου εθνικού διαλόγου** από την Πολιτεία με συμμετοχή συναφών επιστημονικών φορέων και ειδικών επιστημόνων με αντικείμενο το σχεδιασμό ενός προγράμματος βιοπαρακολούθησης, συνεκτικού και ρεαλιστικού, το οποίο θα λειτουργεί σε μακροχρόνια βάση και στο οποίο θα προσδιορίζονται: (α) οι μόνιμες δομές που θα είναι υπεύθυνες για την παρακολούθηση της βιοποικιλότητας της χώρας, (β) ένα υπεύθυνο συντονιστικό όργανο, (γ) οι τακτικές ανάγκες παρακολούθησης, συγκεκριμένα τύποι οικοτόπων και είδη (όχι μόνον της Οδηγίας για τους Οικοτόπους), (δ) οι στόχοι της παρακολούθησης και συναφώς δεδομένα και πληροφορίες που θα πρέπει να συλλέγονται και μέθοδοι που κατά περίπτωση θα πρέπει να εφαρμόζονται, καθώς και (ε) οι διαδικασίες αξιολόγησης και βελτίωσής του. Η ύπαρξη ενός τέτοιου σχεδίου κάνει αναγκαίες τις εξωτερικές αναθέσεις μόνο σε εξειδικευμένες περιπτώσεις, όπως για ανάπτυξη νέων μεθόδων και δεικτών παρακολούθησης, διασφαλίσεις ποιότητας και άλλα ανάλογα και όχι για την εξυπηρέτηση μόνιμων αναγκών, όπως γίνεται σήμερα.

Προτάσεις της Ελληνικής Οικολογικής Εταιρείας για το επόμενο εθνικό πρόγραμμα βιοπαρακολούθησης (2013-2018) και τεκμηρίωσή τους.

Πρόταση	Τεκμηρίωση
<p>1 Άμεση προκήρυξη του εθνικού προγράμματος βιοπαρακολούθησης ώστε να είναι εφικτή η έναρξη των εργασιών εντός του 2016</p>	<p>Όπως κάθε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η χώρα μας οφείλει να καταθέτει ανά εξαετία έκθεση αναφοράς για την κατάσταση διατήρησης ειδών και οικοτόπων. Σε αυτήν την υποχρέωση δεν έχει ανταποκριθεί με τον καλύτερο τρόπο. Ήταν η τελευταία ανάμεσα στις 28 χώρες της ΕΕ που υπέβαλε την προηγούμενη έκθεση και μάλιστα με πολύ μεγάλη καθυστέρηση. Αυτό δεν πρέπει για κανένα λόγο να επαναληφθεί.</p> <p>Για να ανταποκριθούμε αποτελεσματικά στις υποχρεώσεις που απορρέουν από την εφαρμογή της Οδηγίας για τους οικοτόπους ως προς την κατάσταση διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων απαιτούνται συστηματικές δειγματοληψίες σε πολυετή βάση, με συχνότητα ανάλογη του μελετούμενου είδους/οικοτόπου και των απειλών που δέχεται, ώστε να υπάρξουν χρονοσειρές δεδομένων που θα επιτρέπουν αξιόπιστη εξαγωγή χωρικών και πληθυσμιακών τάσεων, όπως οφείλουμε να έχουμε (Οδηγία 92/43, άρθρα 1, 17). Πέραν όμως της ανταπόκρισης στις Ευρωπαϊκές υποχρεώσεις, υπάρχουν και εθνικές υποχρεώσεις. Χρειάζεται να γνωρίζουμε τα χαρακτηριστικά του βιολογικού πλούτου που διαθέτει η χώρα μας ώστε να μπορούμε και να τον διατηρούμε αλλά και να τον αξιοποιούμε. Χρειάζεται και να ανταποκρινόμαστε στις προβλέψεις των νόμων (βλ. ν. 3937/2011, άρθρο 17) και των εθνικών στρατηγικών (βλ. εθνική στρατηγική για τη βιοποικιλότητα).</p> <p>Καθυστέρηση της προκήρυξης του προγράμματος ενέχει σοβαρούς κινδύνους, καθώς είναι πολύ πιθανό να οδηγήσει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • σε μη έγκαιρη υποβολή της εξαετούς έκθεσης προς την ΕΕ για μια ακόμα φορά, • σε υποβάθμιση της ποιότητας αυτής της έκθεσης, αφού όλα θα πρέπει να (ξανα-)γίνουν βιαστικά ώστε να αποφευχθούν συνέπειες και κυρώσεις, • σε αποτυχία επίτευξης εθνικών στόχων και αδυναμία κεφαλαιοποίησης της επένδυσης που ήδη έγινε σχετικά με τον βιολογικό πλούτο της χώρας • εξωτερικά, σε ανυποληψία της χώρας, εσωτερικά, σε υποβάθμιση ή και ακύρωση της υποδομής που άρχισε να δημιουργείται.
<p>2 Διαφανής και απλοποιημένη διαδικασία υποβολής προτάσεων</p>	<p>Θα πρέπει να αλλάξει ο τρόπος υποβολής των προτάσεων για τις αναθέσεις. Η χρήση ηλεκτρονικού συστήματος με online συμπλήρωση τυποποιημένων πεδίων θα επιταχύνει τη διαδικασία υποβολής και αξιολόγησης, θα μειώσει το χρόνο εργασίας και το περιβαλλοντικό κόστος, θα ελαχιστοποιήσει τους αποκλεισμούς αναδόχων για καθαρά τυπικούς λόγους, γεγονός που συνεπάγεται αξιολόγηση με επιστημονικά κυρίως κριτήρια, και θα οδηγήσει σε καλύτερης ποιότητας επιστημονική πληροφορία.</p>
<p>3 Εφαρμογή αλγορίθμου για ορθολογικό προσδιορισμό των προϋπολογισμών</p>	<p>Είναι σκόπιμο να υπάρχει ένας ορθολογικός αλγόριθμος με βάση τον οποίο να εκτιμάται το ποσό που αναλογεί σε κάθε επιμέρους αντικείμενο μελέτης, ο οποίος να λαμβάνει υπ' όψη (α) τον αριθμό και την έκταση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, (β) τον αριθμό ειδών/οικοτόπων που θα πρέπει να μελετηθούν, (γ) τις διαφορετικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις και τεχνικές πεδίου που θα πρέπει να εφαρμόζονται ανάλογα με τις μελετούμενες οντότητες και κατ' επέκταση τις διαφορετικές ειδικότητες επιστημόνων που είναι αναγκαίες, (δ) τον αριθμό των απαιτούμενων δειγματοληψιών ή και άλλες παραμέτρους που ενδεχομένως κριθούν κατάλληλες ώστε να μεγιστοποιηθεί η σχέση κόστους-οφέλους του ποσού που θα διατεθεί.</p>
<p>4 Βελτίωση του περιεχομένου της προκήρυξης -</p>	<p>Στο πρόγραμμα βιοπαρακολούθησης που πρόσφατα ολοκληρώθηκε δαπανήθηκε πολύτιμος χρόνος (α) στην υποβολή ίδιων ή παρόμοιων παραδοτέων σε καθεμιά από τις τέσσερις φάσεις του, (β) στη σύνταξη παραδοτέων που δεν υποστηρίζονταν από αποτελέσματα εργασιών πεδίου και άρα ήταν μειωμένης αξιοπιστίας και (γ) στη σύνταξη παραδοτέων που δεν συνέβαλαν στην εθνική</p>

<p>Ρεαλιστικοί στόχοι και αξιοπιστία</p>	<p>έκθεση αναφοράς. Σημειώνεται ακόμη ότι η επιμονή για εκτιμήσεις πληθυσμών όταν υπάρχει άγνοια για βασικά προαπαιτούμενα αποτελεί μη ρεαλιστικό στόχο. Προτείνεται (i) να γίνεται υποβολή του απολογισμού και των πρωτογενών στοιχείων (βάση δεδομένων) σε κάθε φάση, ενώ αυτή των ολοκληρωμένων παραδοτέων, με βάση τις Ευρωπαϊκές προδιαγραφές, άπαξ, στην τελική φάση, (ii) η υποχρέωση υποβολής παραδοτέων να αφορά μόνον αυτά που υποστηρίζονται από δεδομένα πεδίου, (iii) να γίνεται χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας για τυποποιημένη, τάχιση και χωρίς περιβαλλοντικό κόστος υποβολή των παραδοτέων, (iv) να υπάρχουν σαφείς οδηγίες και να δίνονται οι απαραίτητες βάσεις δεδομένων από την αρχή. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω θα είναι η κατακόρυφη αύξηση της ποιότητας της εθνικής έκθεσης αναφοράς, λόγω ελαχιστοποίησης της γραφειοκρατίας και μεγιστοποίησης της εθνικής προσπάθειας δημιουργίας βάσεων με δεδομένα πεδίου.</p>
<p>5 Συνδεσιμότητα πληροφοριών σε διαφορετικές χωρικές κλίμακες - Βελτίωση συντονισμού</p>	<p>Βασική μέριμνα κάθε προγράμματος βιοπαρακολούθησης είναι η ποιότητα της πληροφορίας που συλλέγεται - όχι μόνο σε τοπικό αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Θα είναι σπατάλη δυνάμεων και πόρων εάν τα δεδομένα που συλλέγονται σε διαφορετικές χωρικές κλίμακες δεν μπορούν να συνδυαστούν μεταξύ τους ώστε να προκύψει η μεγάλη εικόνα. Η πρόσφατη διεξαγωγή έργων σε διαφορετικά επίπεδα - τοπικό και εθνικό - έφερε στο προσκήνιο την ανάγκη για καλύτερο συντονισμό εξαρχής ώστε να αποφευχθούν δυσαρμονίες ως προς την ποιότητα και σύνθεση της πληροφορίας.</p>
<p>6 Κάλυψη των αναγκών βιοπαρακολούθησης – ροή χρηματοδότησης</p>	<p>Η υλοποίηση ενός εθνικού προγράμματος βιοπαρακολούθησης δεν είναι απλώς συμβατική υποχρέωση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αποτελεί αναγκαιότητα για κάθε χώρα, πολύ περισσότερο για την Ελλάδα με τον μοναδικό βιολογικό πλούτο που διαθέτει. Προτείνεται η δέσμευση της αναγκαίας πίστωσης από το ΕΣΠΑ 2014-2020 για τη χρηματοδότηση του εθνικού προγράμματος παρακολούθησης για τις δύο επόμενες εξαετείς εκθέσεις εφαρμογής της Οδηγίας για τους οικοτόπους. Η ροή της χρηματοδότησης θα πρέπει να επιτρέπει τη διεξαγωγή των εργασιών. Τουλάχιστον το ένα τρίτο του προϋπολογισμού θα πρέπει να καταβάλλεται με την έναρξη των έργων και σταδιακά το υπόλοιπο, ανάλογα με την πρόοδο των φάσεων.</p>
<p>7 Εθνικές προτεραιότητες</p>	<p>Η μέχρι σήμερα πρακτική εστίαζε αποκλειστικά σε είδη/οικοτόπους των ευρωπαϊκών οδηγιών. Ωστόσο, οι ευρωπαϊκές προτεραιότητες δεν ταυτίζονται με τις εθνικές ανάγκες. Για αυτό, είναι σκόπιμο να ξεκινήσει διαδικασία αναθεώρησης των προτεραιοτήτων έτσι ώστε να καλύπτονται και οι ειδικές ανάγκες της χώρας. Ομάδες ειδών για τα οποία υπάρχει μεγάλη άγνοια (π.χ. μανιτάρια, θαλάσσια ασπόνδυλα, εδαφικά ασπόνδυλα, φύκη) και ιδιαίτερα απειλούμενα είδη σε εθνικό (βλ. εθνικά κόκκινα βιβλία) ή και διεθνές επίπεδο (π.χ. άγριες μέλισσες), θα πρέπει να αποτελέσουν και αυτά αντικείμενα παρακολούθησης.</p>
<p>8 Θεσμικό πλαίσιο προκηρύξεων</p>	<p>Για να εκτελεστεί σωστά ένα πρόγραμμα βιοπαρακολούθησης, απαιτείται (α) ανθρώπινο δυναμικό με υψηλή εξειδίκευση και (β) έρευνα πεδίου σε πολύ μεγάλο βαθμό. Τα στοιχεία αυτά το διαφοροποιούν από τις συνήθεις μελέτες. Επισημαίνουμε μάλιστα ότι αποτελεί από τη φύση του υπηρεσία, αφού αντιστοιχεί σε τακτικά επαναλαμβανόμενες δράσεις. Θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα όχι μόνο σε μελετητικά γραφεία, αλλά και σε ερευνητικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα, μη κυβερνητικές περιβαλλοντικές οργανώσεις, καθώς και σε ομάδες ανεξάρτητων επιστημόνων με την κατάλληλη εξειδίκευση και εμπειρία να υποβάλλουν τις προτάσεις τους. Η δε επιλογή αναδόχων θα πρέπει να γίνεται με βάση την πλέον συμφέρουσα προσφορά, λαμβάνοντας υπόψη πρωτίστως την ποιότητα της τεχνικής προσφοράς και με προϋπόθεση πρόβλεψης τουλάχιστον 50% του συνολικού προϋπολογισμού για έρευνα πεδίου</p>